

Ležáky - 24.červen 1942, den kdy přišla válka

16. března 1939 vyhlášením protektorátu Čechy a Morava znamenal potvrzení okupace a nahrazení Československa Protektorátem Čechy a Morava v čele se státním prezidentem Emilem Háchou a protektorem Konstantinem von Neurathem. Skutečsko žilo pod německou nadvládou v relativním klidu a nikterak nezajímalo okupační úřady. Zlom představovalo 27. září 1941 kdy do Prahy vyslal Adolf Hitler svého oblíbence Reinharda Heydricha aby dočasně nahradil von Neuratha. Heydrich se v duchu své pověsti vyhlášením prvního staného práva ujal hrůzovlády. Spojenecké vlády došly k závěru, že Heydrich musí zemřít, protože v případě smrti Hitlera by nastoupil na jeho místo a byl by schopen totální války. Heydrichova přítomnost v Praze bez jeho zabijáků se jevila ideální možností ke spáchání atentátu. Československá exilová vláda souhlasila s tím, že zajistí spáchání atentátu vlastními vojenskými jednotkami. V noci z 28. na 29. prosince 1941 se z jižní Anglie vznesl britský letoun Halifax nesoucí 8 mužů (skupiny Antropoid - určena pro spáchání atentátu, Silver B - nejméně úspěšnější - dočkala se konce války a Silver A - určena pro radiokomunikaci, měla udržovat komunikaci pomocí vysílačky Libuše). V důsledku navigační chyby výsadek proběhl u Poděbrad místo aby proběhl u Rokycan a Heřmanova Městce. Skupina Silver A se po určitých nesnázích nakonec sešla v Pardubicích. Velitel skupiny Alfréd Bartoš se rozhodl zvolit Pardubice jako základnu a operační prostor skupiny. Díky vazbě Valčíka nalezla skupina pomoc u Jindřicha Vaška působícího v roli správce lomu Hluboká u Dachova. Potůček odtud pravidelně vysílal do Londýna zprávy o poměrech panujících v Protektorátu. Alfréd Bartoš našel pomoc u svého známého Václava Krupky pracujícího v Pardubické Telegrafii. Ten Bartoše seznámil s manželou Hladěnovými a majitelem hotelu Veselka. Smrt kapitána Morávka v obklíčení gestapa a nalezení fotografií parašutistů znamenaly pro Gestapo nutnost okamžitého zásahu proti odboji. Skupina Antropoid mezitím hlásila do Londýna připravenost spáchat atentát. Zároveň upozornila na nesouhlas domácího odboje s atentátem v důsledku obav z následných represálií. 27. května ráno Reinhard Heydrich opustil svoji vilu a vydal se na cestu do Berlína, kde měl osobně Hitlerovi referovat o úspěšném splnění své mise v Praze. V 10:30 vjíždí do Libeňské zatáčky. Po neúspěšném výstřelu ze samopalu Stengan vydal rozkaz zastavit, v tu chvíli pod pravé zadní kolo dopadl protitankový

granát, který Heydricha těžce zranil. 28. května je v Praze vyhlášeno stanné právo, aby bylo následujícího dne rozšířeno na území celého protektorátu. Heydrich podlehl těžkým raněním 4. června v 4:30 ráno. Gestapu se nedařilo nalézt jakékoliv stopy vedoucí k atentátníkům. 10. června byla pro výstrahu vypálena obec Lidice u Kladna. 16. června se Gestapu přihlásil parašutista Karel Čurda, který začal vypovídat o výsadcích. 17. června v Polici nad Metují Gestapo zatýká manžele Krupkovi, které Čurda znal jako spojku skupiny Silver A. Hana Krupková byla převezena k výslechům do Prahy, kde nedokázala mlčet a vypovídala o skupině, vysílačce a Ležákách jako místu jejího ukrytí. Téhož dne Jiří Potůček se s vysílačkou vydal na cestu z Ležáků do Bohdašína a Končin. Vrchní strážmistr Karel Kněz varoval Ležáckého mlynáře Jindřicha Švandu o akci Gestapa. 19. června Gestapo poprvé prověřilo evidenci obyvatel osady Ležáky. 21. června Gestapo zatklo Jindřicha Švandu a strojníka lomu Hluboká. Alfréd Bartoš v nastražené léčce před bytem manželů Krupkových zvolil smrt. V noci z 21. na 22. června se vrchní strážmistr Karel Kněz vydal na pravidelnou obchůzku. Nad rámem na mezi mezi Habrovčí a Loukou spáchal sebevraždu.

Téhož dne byla četnická stanice ve Vrbatově Kostelci obsazena německými četníky. 23. června znamenal pro obyvatele Ležáků relativní klid, protože Pardubické Gestapo se přesunulo do Prahy, kde bylo rozhodnuto o likvidaci osady. 24. června se v dopoledních hodinách vydaly z Pardubic kolony aut s příslušníky Gestapa, německého a českého četnictva a jednotek SS, které museli nahradit wermacht, který se odmítl podílet na policejní akci. Po 16 hodině osadu opustili autobusy s jejími obyvateli. Krátce před 17. hodinou vzplály první Ležácké domy. V ten samý čas dorazil pohřeb Karla Kněze na hřbitov

ve Vrbatově Kosteci, ve kterém byl po dobu pohřbu pod hrozbou zatřelení vyhlášen zákaz vycházení. V tu chvíli byla v lomech v okolí Skutče ukončena pracovní směna. Kameníkům scházejícím z lomů do Leštinky se naskytl pohled na hustý černý dým stoupající nad krajinou. V Leštince a řadě dalších okolních obcí se rozezněly požární poplachy. Leštinečtí hasiči se svojí motorovou stříkačkou vydali na pomoc hořící obci. U Louky byli českými četníky zastaveni a vráceni zpět. Zde jsou autentické snímky, jak dopadla obec Ležáky.

Poté co autobusy s obyvateli Ležáků do razily na Pardubický zámek, byly z příslušníků Kolínských jednotek SS zformovány popravčí čety. Na popravu se přišli podívat příslušníci Gestapa, SS, wermachtu, Ober Landrátu a dalších okupačních orgánů včetně žen a dětí. Ležáčtí byli v Pardubickém zámku vyhnáni z autobusů.

Obvykle byli popravováni přivázáni ke kůlu a byli jim zavázány oči. Obyvatelé osady Ležáky byli pouze připoutáni jeden ke druhému a hromadně nahnáni do dolíku, kde na ně popravčí čtyř pálily salvy dokud všichni nepadli k zemi. Ti co přežili byli popraveni střelou do zátylku. 26. června vyslal vyčerpaný radista Potůček poslední zprávu do Londýna v níž oznámil likvidaci Ležáků. 2. července pak vyčerpaný Jiří Potuček spal v lesíku u Rosic nad Labem a obce Trnová, kde ho našel strážmistr Karel Pupán a úředník František Hoznauer. Karel Pupán ze zadu zastřelil Jiřího Potůčka. Podle pitevního protokolu střela směřovala z levé strany a z výšky. Po Potučkově smrti byli 2. července popraveni spolupracovníci Silver A vyjma manželů Krupkových. Gestapu se tak úspěšně podařilo pomstít atentát a paralizovat domácí odboj.

Co mněla Leštinka společného s tragédií osady Ležáky?

Především to, že místní hasiči se stejně jako řada dalších okolních sborů vydali na pomoc hořícím Ležákům. Dále to jsou osoby Bohumila, Karla Štorka a Karel Martínek. V noci z 21. na 22. přišel za hlavním strojníkem lomu Zárubka Karlem Martínekem vrchní strážmistr Karel Kněz a oznámil mu, že je zle s Ležáky a požádal ho, ať se postará o jeho rodinu. Při svém odchodu působil velmi nervózním dojmem. Karel Martínek dle vyprávění jeho dcery Marie pak v kamnech spálil nějaké papíry a odmítl mluvit o tom co s Knězem probíral při jejich rozhovoru mezi čtyřma očima. Když Bohumil Štorek a jeho otec Karel přijeli v noci z 23. na 24. června na Zárubku se slovy, že se jim podařilo v Ležáckém mlýnu umlít obilí propadl Karel Martínek záchvatu a prosil je ať o tom nikdy a nikde nemluví. Věděl snad jaký osud čeká Ležáky? Pravda je ta, že akce Ležáky byla systematicky připravována a Karel Kněz mohl varovat spolupracovníky jeho odbojové skupiny. Svoji dobrovolnou smrtí pak zabránil dalším popravám.

Použité prameny:

SOA Zámorsk, Krajská prokuratura Hradec Králové, spis akce proti velitelům popravčích čet. SOA Zámorsk, Mimořádný lidový soud Chrudim, spisy Hana Krupková a Karel Pulpán. Osobní vzpomínky Marie Štorkové rozené Martínkové a Bohumila Štorka. Fotografie zapůjčilo Městské muzeum ve Skutči.